
Tercihlerde Benzerlik Teorisinin Sınanması: Fildişi Sahili Cumhuriyeti'nin Waemu'ya İhracatının Panel Çekim Modeliyle Analizi

Levent ŞAHİN¹

Geliş Tarihi	24.02.2016	Kabul Tarihi	29.03.2016
--------------	------------	--------------	------------

Öz

Bu çalışmada Fildişi Sahili Cumhuriyeti'nin WAEMU ülkelerine (Benin, Burkina Faso, Gine Bisav, Mali, Nijer, Senegal ve Togo) yaptığı ihracat araştırılmıştır. “Tercihlerde Benzerlik Teorisi” bağlamında yapılan çalışmada, Panel Data yöntemi ve Panel Çekim Modeli kullanılmıştır. Analiz 2001-2014 yıllarını kapsamaktadır. Analiz sonucuna göre, Fildişi Sahili Cumhuriyeti'nin ihracatı ile WAEMU ülkelerinin okyanusa kıyısının olması, ortak kara sınırlarının olması ve nüfuslarının fazlalığı arasında doğru yönlü ilişki tespit edilmiştir. Ancak Fildişi Sahili Cumhuriyeti'nin ihracatı ile WAEMU ülkelerinin Fildişi Sahili Cumhuriyeti'ne fiziki uzaklıkları arasında ters yönlü ilişki bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: WAEMU, İhracat, Nüfus, Kara Sınırı, Kıyı Şeridi

---

¹Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İktisat Bölümü, Çankırı-TÜRKİYE
E-posta: leventsahin@karatekin.edu.tr

Similarity in Preference Theory's Testing: The Republic of Ivory Coast's Export to Waemu With Analysis Panel Gravity Model

Levent ŞAHİN

Received	24.02.2016	Accepted	29.03.2016
----------	------------	----------	------------

Abstract

In this study, export of the Republic of Ivory Coast to WAEMU countries (Benin, Burkina Faso, Guinea Bissau, Mali, Niger, Senegal and Togo) export is investigated. In the study, Panel Data and Panel Gravity Model methods were employed. This paper is examined in the context of "Similarity in Preference Theory". This analysis involves the years from 2001 to 2014. As a result it is determined that there is a positive relation between export of the Republic of Ivory Coast and having a coast, having a common boundary, the amount of people of WAEMU countries. But there is a negative relation between export of the Republic of Ivory Coast and the physical distance of WAEMU countries to Ivory Coast.

Keywords: WAEMU, Export, Population, Land Border, Coastal Stretch

Giriş

İhracat ekonominin temel taşlarından biridir. Çünkü ülkeler ihracat yoluyla refah seviyelerini artırabilirler. Sürdürülebilir ekonomik büyümeyi gerçekleştirmek için farklı ülkelerin piyasalarına girmek gerekmektedir.

Ayrıca ülkelerin ekonomik büyümelerini sağlayabilmelerinin en etkili yollarından biri ihracata dayalı büyümedir. İhracata dayalı büyüme ile inovasyona ve beşeri sermayeye yönelik yatırımlar artacaktır. Bunun sonucunda da ihracatta artış yaşanacaktır. Bhagwati (1988)'ye göre ihracattaki artış, gelir seviyesini artıracak, gelir seviyesindeki artışla teknik altyapıya yapılan yatırımlar artacak, böylece ihracat yeniden artacaktır.

Bununla birlikte ülkenin gelir seviyesi arttıkça, ülkeye gelen doğrudan yabancı yatırımcıların sayısında artış yaşanacaktır. Hejazi ve Safarian (1999) çalışmalarında doğrudan yabancı yatırımlar sayesinde üretim faktörlerinin verimliliğinin artarak, ekonomik büyümenin gerçekleşeceğini ifade etmektedirler. Doğrudan yabancı yatırımcılar gittikleri ülkelere bilgi ve tecrübelerini de götürmektedirler. Bu nedenle yabancı yatırımcıların gittikleri ülkelerde üretim ve ihracat artmaktadır.

Çalışmanın amacı WAEMU (West African Economic and Monetary Union - Batı Afrika Ekonomik ve Parasal Birliği) ülkeleri içinde en güçlü ekonomiye sahip olan Fildişi Sahili Cumhuriyeti'nin WAEMU ülkelerine ihracatını belirleyen faktörleri tespit etmektir. Fildişi Sahili Cumhuriyeti'nin 2004 yılındaki toplam ihracatı 6.578.856 ABD Doları olarak gerçekleşmişken, 2014 yılındaki toplam ihracatı 12.985.053 ABD Doları'na ulaşmıştır (ITC).

Çalışma beş bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde araştırmanın teorik altyapısını oluşturan Tercihlerde Benzerlik Hipotezi ve WAEMU hakkında bilgi verilirken, ikinci bölümde farklı ülkelere ait ihracat ile ilgili bazı ampirik çalışmalara değinilmektedir. Üçüncü bölümde panel çekim modeli tanıtılırken, dördüncü bölümde ekonometrik analiz sonuçları yorumlanmaktadır. Son bölüm olan sonuç bölümünde ise çalışmanın sonuçları değerlendirilip, önerilerde bulunmaktadır.

Teorik Çerçeve ve WAEMU

Tercihlerde Benzerlik Hipotezi İsveçli iktisatçı Brunstam Linder tarafından 1961 yılında geliştirilmiştir. Bu hipoteze göre malların ticareti malların üretim maliyetinden ziyade, ülkeler arasındaki tercih ve taleplerin benzerliğine göre yapılmaktadır. Üretilen mallar tercihleri aynı olan ülkelere ihraç edilmektedir (Seyidoğlu, 2003: 86). Linder'e göre tercihleri birbirine benzeyen ülkeler arasında daha fazla ticaret gerçekleşmektedir. Linder hipotezinde, tercihlerin benzerlik seviyesi kişi başına gelir seviyesine göre belirlenmektedir. Çünkü kişi başına gelir seviyesi benzer olan ülkelerin tercihlerinin de benzer olacağı düşünülmektedir. Benzer tercihler terimi, ihracatçı ülke ile ithalatçı ülkedeki tüketicilerin tercihlerinin benzer olduğunu ifade etmektedir (Atik, 2006: 34-37). Genellikle tercihlerde etkili olan faktörler gelir ve kültürel yakınlıklardır. WAEMU ülkelerinin Fildişi Sahili Cumhuriyeti ile kültürel yakınlığı bulunmaktadır. Çünkü Fildişi Sahili Cumhuriyeti'nin de aralarında bulunduğu WAEMU ülkeleri Afrika kıtasında yer almakta ve ayrıca bütün WAEMU ülkeleri Fransa'nın eski sömürgelerinden oluşmaktadır.

WAEMU; Benin, Burkina Faso, Fildişi Sahili Cumhuriyeti, Gine Bisav, Mali, Nijer, Senegal ve Togo olmak üzere sekiz tane Batı Afrika devletinden oluşan bölgesel iktisadi bir organizasyondur (CAHF, 2012). WAEMU 1994 yılında kurulmuştur. WAEMU'nun kuruluş amaçlarını şu şekilde sıralamak mümkündür (Seck, 2013: 23-25):

- WAEMU içinde ortak pazar oluşturabilmek için üye ülkelerin ekonomik aktivitelerinde rekabet edebilirliklerini artırma,
- Üye ülkeler arasında üretim faktörlerinin serbestçe dolaşımının önündeki engelleri kaldırma,
- Vergi, tarım, enerji, endüstri, çevre, iletişim, nakliyat, insan hakları ve bölgesel planlama alanlarında ortak politikaların geliştirilmesi amacıyla ulusal politikaların uyumunu gerçekleştirmek.

Ayrıca WAEMU ülkeleri aynı para birimini [Batı Afrika Frankı –West African Francs - CFA (Communauté Financière Africaine) Francs] kullanmaktadırlar (CAHF, 2012). CFA Francs'ın değeri Euro'ya göre belirlenmektedir. CFA Francs'ın güvenilirlik garantisi Fransa hazinesi tarafından sağlanmaktadır. Amaç insanların CFA Francs'ın değeri ile ilgili endişelerini giderip, endişesiz bir şekilde ticarete bulunmalarını sağlamaktır (Seck, 2013: 25-26). WAEMU ülkeleri ortak para politikaları uygulamaktadırlar. Ayrıca WAEMU ülkelerinin resmi dilleri Fransızcadır (CAHF, 2012).

WAEMU'nun ekonomisi büyük bir oranda tarım ürünlerine (kakao, kahve, pamuk vs.) dayanmaktadır. WAEMU ülkeleri içinde en büyük ekonomiye Fildişi Sahili Cumhuriyeti sahiptir. WAEMU'ya üye ülkelerde iki, üç tane ticari banka bulunmaktadır. Banque Centraledes Etats de l'Afrique de l'Ouest (BCEAO), WAEMU'nun merkez bankasıdır. BCEAO'nun merkezi Dakar'da (Senegal) bulunmaktadır. Diğer üye ülkelerde ise BCEAO'nun şubeleri bulunmaktadır. Ayrıca "Batı Afrika Kalkınma Bankası'da" WAEMU'ya bağlı olarak çalışmaktadır (CAHF, 2012).

Konuyla İlgili Literatür Taraması

Tercihlerde Benzerlik Hipotezi birçok iktisatçı tarafından farklı ülkeler için test edilmiştir. Sailors, Qureshi ve Cross (1973) yaptıkları çalışmalarında Linder hipotezini destekleyici sonuçlar elde etmişlerdir. Chow ve Yochanan (1999)'ın 1965- 1990 yılları arasında Güney Kore, Hong-Kong, Singapur, Tayvan'ı inceledikleri çalışmalarında benzer kültüre, coğrafi yakınlığa ve gelir seviyesine sahip ülkeler arasında Linder hipotezinin geçerli olduğunu tespit etmişlerdir. Rahman (2003) panel çekim modelini kullanarak yaptığı çalışmada; Bangladeş'in dış ticaretini incelemiş, Bangladeş'in komşularıyla ticaret yapmasının, dış ticaretini pozitif etkilediğini ifade etmiştir. Kristjánsdóttir (2005) panel çekim modelini kullanarak İzlanda ile ilgili yaptığı çalışmada, ülkesel faktörlerin ve mesafenin ticaret üzerinde etkili olduğunu belirtmiştir. Atik (2006) Türkiye, Yunanistan, Suriye ve İran'ın ticaretlerini incelediği çalışmada dört ülkenin ticaretinde tercihlerde benzerlik hipotezinin etkili olduğunu açıklamıştır. Nguyen (2010) panel çekim modelini kullandığı çalışmada, ihracatın Vietnam'ın ve ASEAN üyesi olan ticaret partnerlerinin gelirlerini artırdığını ortaya koymuştur.

Dinh, Duong ve Cuong (2011) çalışmalarında, Vietnam'ın Afrika ve Batı Asya ülkeleriyle ticaret yapması gerektiğini belirtmişlerdir. Josheskiye Apostolov (2013) panel çekim modelini kullanarak yaptıkları çalışmalarında, Balkan ülkelerinin Makedonya'dan ithalat yapmada pozitif eğilimli olduklarını belirtmişlerdir. Prasai (2014) Nepal'i incelediği çalışmada, panel çekim modelini kullanmıştır. Bu çalışmada Prasai, Nepal'in coğrafi yakınlığı olan Çin ve Hindistan'la ticari anlaşmalar yaparak, ticaretini geliştirmek zorunda olduğunu açıklamıştır. Suresh ve Aswaal (2014) çalışmalarında; panel çekim modelini kullanmış, Hindistan'ın kuzeyindeki ve güneyindeki ülkelerle olan ticaretini kültürel benzerlik, coğrafi yakınlık

ve gelir düzeyi benzerliği çerçevesinde incelemiş, güney bölgelerine olan ihracatın daha fazla olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Elshehawy, Shen ve Ahmed (2014) Mısır dış ticaretini, panel çekim modelini kullanarak açıklamaya çalıştıkları çalışmalarında, taşıma maliyetlerinin Mısır'ın dış ticaretini düşük düzeyde de olsa negatif etkilediği sonucuna ulaşmışlardır. Waheed ve Abbas (2015) panel çekim modelini uyguladıkları araştırmalarında, Bahreyn'in ihracatı üzerinde Bahreyn'in ticaret partnerlerinin döviz rezervlerinin dikkate değer bir ölçüde pozitif etkiye sahip olduğunu tespit etmişlerdir.

İktisadi Çekim Modeli

Çekim modelinin iktisattaki uygulamalarının esin kaynağı Yerçekimi teorisidir. Isaac Newton'a ait olan Yerçekimi Teorisi'ne göre iki cisim arasında etkili olan çekim gücü ile bu iki cismin kütlelerinin artması arasında doğru yönlü, aralarındaki uzaklığın artmasıyla da ters yönlü ilişki vardır. Uluslararası iktisattaki çekim modeli Yerçekimi Teorisi'ne benzer bir modeldir. İktisadi çekim modeline göre ülkeler arasındaki ticaret hacimleri araştırılmak istenirse ülkelerin ekonomik büyüklükleri ve aralarındaki uzaklığa göre tahminde bulunmak mümkündür. Çünkü iktisadi çekim modeline göre ülkeler arasındaki ticaret hacmi ile ülkelerin ekonomik büyüklükleri arasında doğru yönlü, uzaklıkları arasında ters yönlü ilişki vardır (Genç ve Berber, 2011). Bununla birlikte ülkeler arasında kültürel ortaklıklar bulunması ticaret hacmini on kat artırmaktadır (Ghemawat, 2001: 138). Başka bir ifadeyle kültürel farklılıklar ikili ticareti engelleyici bir unsur olma gücüne sahiptirler (Batra, 2004: 3).

Çekim modelini ülkeler arasındaki ticaret ilişkisini ortaya çıkarmak amacıyla uygulayan ilk araştırma 1962 yılında Jan Tinbergen tarafından yapılmıştır. Tinbergen'in modelinde ticaret hacimleri incelenen ülkelerin ekonomik büyüklükleri ile ticaret hacimleri arasında doğru yönlü ilişki olduğu, ülkeler arasındaki fiziki uzaklıkla, ticaret hacmi arasında ters yönlü ilişki olduğu belirtilmiştir (Saygılı ve Manavgat, 2014: 265). Çekim modelinde (i) ve (j) ülkeleri arasındaki ticaret akışını şu şekilde göstermek mümkündür (Ata,2012: 277):

$$T_{ij} = c \times \frac{GSYH_i \times GSYH_j}{R_{ij}}$$

Denklemden her iki tarafın logaritması alınınca aşağıdaki denklem oluşmaktadır.

$$\ln(T_{ij}) = \ln(c) + \ln(GSHY_i) + \ln(GSHY_j) - \ln(R_{ij}) \quad (1)$$

T_{ij} : (i) ve (j) ülkeleri arasındaki ticaret,

$GSHY_i$ ve $GSHY_j$: (i) ve (j) ülkelerinin GSYH'leri

R_{ij} : İki ülke arasındaki mesafe

C: Sabit

Veri Seti ve Ekonometrik Model

Çalışmada çekim modelinden yararlanılmış ve bu model Fildişi Sahili Cumhuriyeti'nin WAEMU ülkelerine yaptığı ihracat üzerine uygulanmıştır. 2001-2014 yılları arasını kapsayan çalışmada, panel veri yöntemi kullanılmıştır.

Temel çekim denkleminde, Fildişi Sahili Cumhuriyeti'nin ihracatı bağımlı değişken olarak alınmıştır. Denklemden bağımsız değişkenler olarak WAEMU ülkelerinin kişi başına GSMH'leri, nüfusları, partner ülkelerin başkentlerinin Fildişi Sahili Cumhuriyeti'nin başkenti Yamoussoukro'ya olan uzaklıkları kullanılmıştır. Ayrıca çekim modeline WAEMU ülkelerinin Fildişi Sahili Cumhuriyeti ile ortak sınırı olup olmadığı ve Atlas Okyanusu'na kıyısının bulunup bulunmadığını gösteren iki kukla değişken de dâhil edilmiştir. Çekim modelinde kullanılan denklemin çift logaritmik haliyle gösterimi şu şekildedir:

$$\ln(I_{ij}) = \beta_0 + \beta_1 \Delta G_{ij} + \beta_2 \ln N_{ij} - \beta_3 \ln M_{ij} + \beta_4 S + \beta_5 K + e_{ij} \quad (2)$$

Denklemden;

$\ln I_{ij}$: t yılında Fildişi Sahili Cumhuriyeti'nden WAEMU ülkelerine yapılan ihracat miktarını (\$),

ΔG_{ij} : t yılında WAEMU ülkelerinin kişi başına milli gelirlerini (\$),

$\ln N_{ij}$: t yılında WAEMU ülkelerinin nüfuslarını,

$\ln M_{ij}$: WAEMU ülkelerinin başkentlerinin, Fildişi Sahili Cum.

başkentine uzaklıklarını (km),

- S :WAEMU ülkelerinin Fildişi Sahili Cumhuriyeti'ne sınırının olup, olmadığını gösteren kukla değişkeni (sınırı varsa "1", sınırı yoksa "0"),
- K : WAEMU ülkelerinin Atlas Okyanusu'na kıyısının bulunup, bulunmadığını gösteren kukla değişkeni (kıyısı varsa "1", kıyısı yoksa "0")

temsil etmektedir.

İktisadi çekim modelinde Fildişi Sahili Cumhuriyeti'nin ihracatta bulunduğu WAEMU ülkelerine (Benin, Burkina Faso, Gine Bisav, Mali, Nijer, Senegal ve Togo) yer verilmiştir. Analizin amacı, WAEMU ülkelerinin Fildişi Sahili Cumhuriyeti'nin toplam ihracatı içindeki yerini tespit etmektir.

Modelde bağımlı değişken olan Fildişi Sahili Cumhuriyeti'nin ihracat verisi, Uluslararası Ticaret Merkezi'nden (International Trade Centre) alınmıştır. Fildişi Sahili Cumhuriyeti'nin ve WAEMU ülkelerinin kişi başına milli gelirleri ve nüfus verileri Dünya Bankası veri tabanından sağlanmıştır. WAEMU ülkelerinin başkentlerinin, Fildişi Sahili Cumhuriyeti'nin başkenti Yamoussoukro'ya uzaklıklarını gösteren mesafe verileri "<http://www.distancefromto.net>" adresli internet sitesinden elde edilmiştir.

Çalışmada ülkeler gibi kesit gözlemlerin belli bir dönem içinde bir araya getirilmesine olanak sağlayan (Baltagi, 2005: 237; Hsiao, 2003: 3) panel veri yöntemi kullanılmıştır. Panel veri yönteminde analizin sabit etkiler modeliyle mi, yoksa rastsal etkiler modeliyle mi çalışılacağına karar vermek gerekmektedir. Bu modellerin seçimi için Hausman ya da Sabit Etkiler testi yapılmaktadır. Ancak modelde zaman içinde değişmeyen "mesafe" değişkeninin yer alması nedeniyle, rastsal etkiler modeli ile tahminde bulunulmasına karar verilmiştir. Bunun sebebi de sabit etkiler modelinin zaman içinde değişmeyen değişkenlerin tahminine izin vermemesidir.

Rastsal etkiler modelini tahmin etmek için Wallace & Hussein, Swamy & Arora ve Wansbeek & Kapteyn olmak üzere üç tane tahmin modeli kullanılmaktadır. Wallace & Hussein hariç diğer tahmin modelleri zaman içinde değişmeyen değişkenlerin tahmininde başarısızdırlar. Çünkü bu tahminciler iç regresyonla çalışmaktadırlar (Özer, 2014: 254). Çalışmada zaman içinde değişmeyen "mesafe" değişkeni kullanıldığı için Wallace & Hussein tahmin modeli kullanılmıştır.

Tablo 1: Panel Birim Kök Testi Sonuçları

Sabitli ve Trendli						
Metot	Değişkenler					
	lnİ		ΔG		lnN	
	t-istatistiği	p-değeri	t-istatistiği	p-değeri	t-istatistiği	p-değeri
Levin, Lin &Chu t*	-3.24359 **	0.0006	-9.52862 **	0.0000	-1.55028 ***	0.0605
*** %10 düzeyinde anlamlıdır. ** %5 düzeyinde anlamlıdır. Testlerdeki gecikme uzunlukları Schwarz bilgi kriterine göre belirlenmiştir. Δ, değişkenin birincil farkının alındığını göstermektedir.						

Panel çekim modeli kullanılarak değişkenler arasındaki ilişki incelenmeden önce değişkenlerin durağanlığını belirlemek amacıyla Levin, Lin & Chu panel birim kök testi yapılmıştır. Durağanlığın sağlanması için G'nin birinci dereceden farkı alınmıştır. Test sonuçlarına göre, tüm değişkenlerin sabitli ve trendli olarak düzeyde durağan olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca ülkelerin başkentleri arasındaki uzaklığın kilometre cinsinden değerini temsil eden lnM, sabit bir değişken olması nedeniyle teste kullanılmamıştır.

Tablo 2: Panel Veri Analizi Sonuçları

<i>Bağımlı Değişken: lnİ</i>			
<i>Değişkenler</i>	<i>Katsayılar</i>	<i>t-istatistiği</i>	<i>P-değeri</i>
ΔG	0.885506	0.264300	0.7923
lnM	-1.569168 **	-3.916610	0.0002
lnN	1.745467 **	25.15725	0.0000
S	1.368148 **	6.588716	0.0000
K	1.792305 **	11.42133	0.0000
Sabit Terim	-7.243419 **	-2.775841	0.0070
R ²	0.532		
Durbin Watson	1.880		
P-değeri (F ist.)	0.000		
** %5 düzeyinde anlamlıdır. Δ: Birinci dereceden farkı alınmıştır.			

Bağımsız değişken $\ln M$, bağımlı değişken $\ln I$ 'yi beklenildiği gibi negatif yönde etkilemektedir. Çünkü $\ln M$ 'de %1'lik artış, $\ln I$ üzerinde % -1,569'luk azalışa yol açmaktadır. Bununla birlikte $\ln N$ bağımsız değişkeni, $\ln I$ bağımlı değişkenini pozitif yönde etkilemektedir. Sebebi $\ln N$ 'de %1'lik bir artış olduğunda, $\ln I$ üzerinde %1,745'lik artış sağlanmaktadır. Ayrıca WAEMU ülkelerinin Fildişi Sahili Cumhuriyeti ile ortak sınırının olup olmadığını temsil eden kukla değişken S , bağımlı değişken $\ln I$ 'yi %1,368 oranında pozitif yönde etkilemektedir. Bununla birlikte WAEMU ülkelerinin Atlas Okyanusu'na kıyısının bulunup, bulunmadığını gösteren kukla değişken K , bağımlı değişken $\ln I$ 'yi %1,792 oranında pozitif yönde etkilemektedir. Ayrıca bağımsız değişkenler $\ln M$, $\ln N$, S ve K 'nin p -değerleri, anlamlılık düzeyinden (0,05) küçük oldukları için bu değişkenler %5 seviyesinde istatistiki olarak anlamlıdır. Ancak bağımsız değişken olan ΔG ise p -değeri (0,7923), anlamlılık düzeyinden (0,05) büyük olduğu için istatistiksel olarak anlamsızdır. R^2 belirlilik katsayısıdır. Bağımsız değişkenlerin bağımlı değişkeni açıklama oranını belirtmektedir. Modelde bağımsız değişkenlerin bağımlı değişken $\ln I$ 'yi açıklama oranı %53 (0,532)'tür (Tablo 2).

Ayrıca otokorelasyonun ölçülebilmesi için Durbin Watson testinden faydalanılmıştır. Durbin Watson testinin hipotezleri şu şekildedir. H_0 : Otokorelasyon yoktur. H_1 : Otokorelasyon vardır. Eğer H_0 , doğru ise Durbin Watson değeri 2'ye yakın olmalıdır (Kadılar, 2009:101). Model'de Durbin Watson değeri "1.880" olarak hesaplanmıştır (Tablo 2). Durbin Watson değeri "2" değerine yakın olduğu için, H_0 hipotezi kabul edilmiştir. Başka bir ifadeyle tahminde bulunmak amacıyla iyi bir model oluşturulmuştur.

Sonuç ve Öneriler

Çalışmada WAEMU ülkeleri içinde yer alan ve bu ülkeler arasında en güçlü ekonomiye sahip olan Fildişi Sahili Cumhuriyeti'nin birlik ülkelerine yaptığı ihracat, Tercihlerde Benzerlik Hipotezi kapsamında analiz edilmiştir. Analizde Fildişi Sahili Cumhuriyeti açısından Tercihlerde Benzerlik Hipotezi doğrulanmıştır. Çalışmada genişletilmiş panel çekim modeli kullanılmıştır. Modelde 2001-2014 yılları arasındaki verilere yer verilmiştir.

Çekim modelinin tahmin sonuçlarına göre; Fildişi Sahili Cumhuriyeti'nin ihracat hacmi ticaret yapılan ülkenin nüfusundan, ortak sınırının olmasından ve okyanusa kıyısının bulunmasından olumlu etkilenirken, aralarındaki uzaklıktan olumsuz yönde, istatistiksel olarak da anlamlı bir şekilde, etkilenmektedir.

Bu etki çekim modelinin perspektifi ile tutarlıdır. Çünkü Fildişi Sahili Cumhuriyeti'nin ihracatta bulunacağı ülkeyle olan uzaklığı taşıma maliyetini artırdığı için ihracat hacmini negatif yönde etkilemektedir. Ancak ihracat yapılacak ülkenin okyanusa kıyısının olması, Fildişi Sahili Cumhuriyeti'nin mallarının ulaştırma maliyetini düşürdüğü için ihracat hacmini artırmaktadır.

Bununla birlikte analiz sonuçlarına göre, Fildişi Sahili Cumhuriyeti fakir ülkelerle ticarete daha fazla eğilimlidir. Çünkü nüfus büyüklüğü Fildişi Sahili Cumhuriyeti'nin ihracatı üzerinde olumlu etkiye sahiptir. Fakir ülkelerin nüfuslarının genellikle kalabalık olması bu fikri desteklemektedir. Bu sonuçlar doğrultusunda Fildişi Sahili Cumhuriyeti ihracatını artırabilmek için komşu ülkeleriyle var olan ulaşım ağlarını geliştirmeli, özellikle deniz ve demir yollarına ağırlık vermelidir. Böylece Fildişi Sahili Cumhuriyeti'nin ihracatı daha fazla artacak, malların taşıma maliyetleri düşecektir.

KAYNAKÇA

- Ata, S. (2013). Türkiye'nin İhracat Potansiyeli: Çekim Modeli Çerçevesinde Bir İnceleme. International Conference on Eurasian Economies, 17-18 September 2013, St. Petersburg, Russia, <http://www.avekon.org/papers/773.pdf>, Erişim Tarihi: 01.02.2016.
- Atik, H. (2006). Tercihlerde Benzerlik Teorisi: Türkiye ve Bazı Komşu Ülkelerin Dış Ticareti Üzerine Bir Analiz. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, 61(2): 33-45.
- Baltagi, H. B. (2005). Econometric Analysis of Panel Data. Third Edition: West Sussex, John Wiley & Sons Ltd., United Kingdom.
- Batra, A. (2004). India's Global Trade Potential: The Gravity Model Approach. Indian Council For Research on International Economic Relations (ICRIER), Working Paper No. 151, http://icrier.org/pdf/WP_151R.pdf, Erişim Tarihi: 25.12.2015.
- Bhagwati, N. J. (1988). Protectionism. MIT Press, Cambridge.
- CAHF (Centre for Affordable Housing Finance in Africa), (2012). The West African Economic and Monetary Union WAEMU (UEMOA). <http://www.housingfinanceafrica.org/wp-content/uploads/2012/10/WAEMU.pdf>, Erişim Tarihi: 25.12.2015.
- Chow, P., Yochanan, M. K. (1999). A Test of the Linder Hypothesis in Pacific NIC Trade 1965 – 1990. Applied Economics, 31 (2): 175 -182.
- Dinh, T. B., Nguyen, V. D., Cuong, H. M. (2011). Applying Gravity Model to Analyze Trade Activities of Vietnam. External Economics Review. No:69.
- Elshehawy, M. A., Shen H., Ahmed, R. A. (2014). The Factors Affecting Egypt's Exports: Evidence from the Gravity Model Analysis. Open Journal of Social Sciences, 2(11): 138-148.
- Genç, M. C., Berber, M. (2011). Bölgeselleşme ve Ticaret Akımları: Literatür İncelemesi. http://kosbed.kocaeli.edu.tr/sayi22/Genc_Berber.pdf, Erişim Tarihi: 02.02.2016.
- Ghemawat, P. (2001). Distance Still Matters: The Hard Reality of Global Expansion. Harvard Business Review, 79(8): 137 - 147.
- Hejazi, W., Safarian, E. A. (1999). Trade - Foreign Direct Investment and R&D Spillovers. Journal of International Business Studies, 30(3): 491 – 511.

- Hsiao, C. (2003). *Analysis of Panel Data*. Second Edition: Cambridge University Press, United Kingdom.
- ITC (International Trade Centre), *Bilateral Trade*. http://www.trademap.org/Bilateral_TS.aspx, Erişim Tarihi: 24.02.2015.
- Josheski, D, Apostolov, M. (2013). *Macedonia's Exports and the Gravity Model*. Munich Personal RePEc Archive (MPRA), MPRA Paper No. 48180, July 2013, https://mpa.ub.unimuenchen.de/48180/1/MPRA_paper_48180.pdf, Erişim Tarihi: 12.12.2015.
- Kadılar, C. (2009). *SPSS Uygulamalı Zaman Serileri Analizine Giriş*, Bizim Büro Basımevi, Ankara.
- Kristjánsdóttir, H. (2005). *A Gravity Model for Exports from Iceland*. Centre for Applied Microeconometrics (CAM), 2005-14, <http://www.econ.ku.dk/cam/wp0910/wp0406/2005-14.pdf>, Erişim Tarihi: 26.12.2016.
- Nguyen, B.X. (2010). *The Determinants of Vietnamese Export Flows: Static and Dynamic Panel Gravity Approaches*. *International Journal of Economics and Finance*, 2(4): 122-129.
- Özer, O. O. (2014). *Determinants of Turkey's Textiles Exportation: The Gravitation Model Approach*. *Tekstil ve Konfeksiyon Dergisi*, 24(3): 252-258.
- Prasai, P. L. (2014). *Foreign Trade Pattern of Nepal: Gravity Model Approach*. 2014 Nepal Rastra Bank, NRB Working Paper No.21, January 2014, <http://www.nrb.org.np/ecorev/pdf/files/nrbwp201421.pdf>, Erişim Tarihi: 25.12.2015.
- Rahman, M. M. (2003). *A Panel Data Analysis of Bangladesh's Trade: The Gravity Model Approach*. European Trade Study Group ETSG2003, Madrid, 11-13 September 2003, <http://www.etsg.org/ETSG2003/papers/rahman.pdf>, Erişim Tarihi: 03.01.2016.
- Sailors, W. J., Qureshi, U. A., Cross, E. M. (1973). *An Empirical Verification of Linder's Trade Thesis*. *Southern Economic Journal*, 40(2): 262-268.
- Saygılı, F., Manavgat, G. (2014). *Linder Hipotezi: Türkiye'nin Dış Ticareti İçin Ampirik Bir Analiz*. *Ege Akademik Bakış*, 14(2): 261-270.

- Seck, D., (2013). Fifteen Years of WAEMU: Results and Strategies for the Future. Wealth through Integration, Regional Integration and Poverty-Reduction Strategies in West Africa (Ed. Elias T. Ayuk, Samuel T. Kaboré), 19-42, http://www.springer.com/cda/content/document/cda_download_document/9781461444145-c1.pdf?SGWID=0-0-45-1356727-p174_512193, Erişim Tarihi: 12.12.2015.
- Seyidoğlu, H. (2003). Uluslararası İktisat. Güzem Yayınları, İstanbul.
- Suresh, K.G., Aswal, N. (2014). Determinants of India's Manufactured Exports to South and North: A Gravity Model Analysis. International Journal of Economics and Financial Issues, 4(1): 144-151.
- Waheed, A., Abbas, S. (2015). Potential Export Markets for Bahrain: A Panel Data Analysis, International Journal of Trade Economics and Finance, 6(3): 165-169.